HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

24 februarie 2022 *

„Trimitere preliminară – Politica socială – Organizarea timpului de lucru – Directiva 2003/88/CE – Articolul 8 – Articolul 12 litera (a) – Articolele 20 și 31 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Reducerea duratei normale a muncii de noapte în raport cu cea a muncii de zi – Lucrători din sectorul public și lucrători din sectorul privat – Egalitate de tratament”

În cauza C-262/20,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Rayonen sad Lukovit (Tribunalul de Raion din Lukovit, Bulgaria), prin decizia din 15 iunie 2020, primită de Curte la 15 iunie 2020, în procedura

VB

împotriva

Glavna direktsia „Pozharna bezopasnost i zashtita na naselenieto”,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul A. Arabadjiev, președintele Camerei întâi, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a doua, doamna I. Ziemele (raportoare), și domnii T. von Danwitz, P. G. Xuereb și A. Kumin, judecători,

avocat general: domnul G. Pitruzzella,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru VB, de V. Petrova, advokat;

– pentru guvernul german, de J. Möller și R. Kanitz, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de C. Valero și V. Bozhilova, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: bulgara.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 2 septembrie 2021,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 12 litera (a) din Directiva 2003/88/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind anumite aspecte ale organizării timpului de lucru (JO 2003, L 299, p. 9, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 3), precum și a articolelor 20 și 31 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între VB, un agent al serviciului de pompieri al Glavna direktsia „Pozharna bezopasnost i zashtita na naselenieto” kam Ministerstvo na vatreshnite raboti (Direcția generală „Protecție împotriva incendiilor și protecție civilă” din cadrul Ministerului de Interne, Bulgaria) (denumită în continuare „Direcția generală «Protecție împotriva incendiilor și protecție civilă»”), pe de o parte, și direcția sa generală, pe de altă parte, în legătură cu contabilizarea și remunerarea orelor de lucru de noapte ale acestuia.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

3 Articolul 8 din Convenția (nr. 171) a Organizației Internaționale a Muncii (OIM) din 26 iunie 1990 privind munca de noapte prevede:

„Compensațiile acordate lucrătorilor de noapte în ceea ce privește timpul de lucru, salariul sau avantaje similare trebuie să recunoască natura muncii de noapte.”

Dreptul Uniunii

4 Potrivit considerentelor (6)-(8) și (10) ale Directivei 2003/88:

„(6) Trebuie luate în considerare principiile [OIM] privind organizarea timpului de lucru, inclusiv cele referitoare la munca de noapte.

(7) Studiile au demonstrat faptul că organismul uman este mai sensibil noaptea la perturbațiile de mediu și la anumite forme solicitante de organizare a muncii și că perioadele lungi de muncă de noapte pot afecta sănătatea lucrătorilor și pot periclita securitatea la locul de muncă.

(8) Este necesar să se limiteze durata muncii de noapte, inclusiv orele suplimentare, și să se prevadă că, în cazul în care recurg în mod regulat la lucrători de noapte, angajatorii trebuie să informeze în acest sens autoritățile competente, la cererea acestora.

[…]

(10) Situația lucrătorilor de noapte și din schimburi necesită ca nivelul lor de protecție în materie de securitate și sănătate să fie adaptat naturii muncii lor și ca serviciile și mijloacele de protecție și prevenire să fie organizate și să funcționeze în mod eficient.”

5 Articolul 8 din această directivă, intitulat „Durata muncii de noapte”, are următorul cuprins:

„Statele membre iau măsurile necesare pentru a se asigura ca:

(a) timpul normal de lucru al lucrătorilor de noapte să nu depășească în medie opt ore pe parcursul unei perioade de 24 de ore;

(b) lucrătorii de noapte a căror muncă implică riscuri speciale sau tensiuni fizice sau mintale deosebite să nu muncească mai mult de opt ore pe parcursul unei perioade de 24 de ore în care efectuează muncă de noapte.

În sensul literei (b), lucrul care implică riscuri speciale sau tensiuni fizice sau mintale deosebite este definit de legislațiile și practicile naționale sau prin convenții colective sau acorduri încheiate între partenerii sociali, luând în considerare efectele și riscurile inerente muncii de noapte.”

6 Articolul 12 din directiva menționată, intitulat „Protecția securității și a sănătății”, prevede:

„Statele membre iau măsurile necesare pentru a se asigura că:

(a) lucrătorii de noapte și cei în schimburi beneficiază de un nivel de protecție în materie de securitate și de sănătate, adaptat naturii muncii lor;

(b) lucrătorii de noapte și cei în schimburi dispun în orice moment de servicii sau mijloace corespunzătoare de protecție și prevenire în materie de securitate și sănătate echivalente cu cele aplicabile celorlalți lucrători.”

Dreptul bulgar

Codul muncii

7 Potrivit articolului 140 din kodeks na truda (Codul muncii) (DV nr. 26 din 1 aprilie 1986 și DV nr. 27 din 4 aprilie 1986), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumit în continuare „Codul muncii”):

„(1) Durata normală a muncii de noapte nu poate depăși 35 de ore pe săptămână pentru o săptămână de cinci zile lucrătoare. Durata normală a muncii de noapte nu poate depăși șapte ore pentru o săptămână de cinci zile lucrătoare.

(2) Munca de noapte este munca prestată în intervalul cuprins între ora 22.00 și ora 6.00, perioadă care se extinde, pentru lucrătorii cu vârsta sub 16 ani, de la ora 20.00 la ora 6.00.

[…]”

Legea privind Ministerul de Interne

8 Articolul 142 din Zakon za Ministerstvo na vatreshnite raboti (Legea privind Ministerul de Interne) (DV nr. 53 din 27 iunie 2014), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „Legea privind Ministerul de Interne”), prevede:

„(1) Angajații Ministerului de Interne sunt:

1. ofițeri de poliție și funcționari ai Direcției generale «Protecție împotriva incendiilor și protecție civilă»;

2. funcționari;

3. agenți contractuali.

[…]

(5) Statutul angajaților contractuali este reglementat de dispozițiile Codului muncii și de prezenta lege.

[…]”

9 În temeiul articolului 187 din Legea privind Ministerul de Interne:

„(1) Timpul normal de lucru al funcționarilor din cadrul Ministerului de Interne este de opt ore pe zi și de 40 de ore pe săptămână pentru o săptămână de cinci zile lucrătoare.

[…]

(3) Timpul de lucru al funcționarilor Ministerului de Interne se calculează zilnic în zile lucrătoare, iar pentru cei care lucrează în schimburi de 8, de 12 sau de 24 de ore se calculează pe o perioadă de trei luni. […] În cazul muncii în schimburi, munca de noapte poate fi prestată în intervalul cuprins între ora 22.00 și ora 6.00, însă timpul mediu de lucru nu trebuie să depășească opt ore într-o perioadă de 24 de ore.

[…]

(9) Procedurile referitoare la organizarea și repartizarea timpului de lucru al funcționarilor Ministerului de Interne, precum și la contabilizarea acestuia, la compensarea pentru munca prestată de acești funcționari în afara timpului normal de lucru, la regimul permanențelor, la repausul și la pauzele pentru funcționarii menționați se stabilesc prin ordin al ministrului de interne.

[…]”

10 Articolul 188 alineatul (2) din această lege are următorul cuprins:

„Funcționarii Ministerului de Interne care lucrează în intervalul cuprins între ora 22.00 și ora 6.00 beneficiază de protecția specială prevăzută de Codul muncii.”

11 Ordinele adoptate de ministrul de interne în temeiul articolului 187 alineatul (9) din legea menționată stabilesc procedurile referitoare la organizarea și repartizarea timpului de lucru, la compensarea pentru munca prestată în afara orelor normale de serviciu, precum și la regimul permanențelor, al perioadelor de repaus și de pauze pentru funcționarii Ministerului de Interne.

12 Astfel, naredba nº 8121z-407 (Ordinul nr. 8121z-407) din 11 august 2014 (DV nr. 69 din 19 august 2014) (denumit în continuare „Ordinul din 2014”) prevedea, la articolul 31 alineatul (2), conversia orelor de muncă de noapte în ore de muncă de zi prin aplicarea unui coeficient multiplicator corector. În temeiul acestei dispoziții, orelor de muncă efectuate între ora 22.00 și ora 6.00 trebuiau să li se aplice un coeficient multiplicator de 0,143, iar rezultatul unei astfel de operațiuni trebuia adăugat apoi la numărul total de ore de muncă efectuate în perioada în cauză.

13 Ordinul din 2014 a fost abrogat prin naredba nº 8121z-592 (Ordinul nr. 8121z-592) din 25 mai 2015 (DV nr. 40 din 2 iunie 2015), care a fost, la rândul său, abrogat de naredba nº 8121z-776 (Ordinul nr. 8121z-776) din 29 iulie 2016 (DV nr. 60 din 2 august 2016), care nu mai prevedeau un sistem de valorificare a orelor de noapte precum cel prevăzut la articolul 31 alineatul (2) din Ordinul din 2014.

14 În ceea ce privește lucrătorii care nu fac parte din Ministerul de Interne, articolul 9 alineatul (2) din naredba za strukturata i organizatsiata na rabotnata zaplata (Ordinul privind structura și organizarea salariului) (DV nr. 9 din 26 ianuarie 2007, denumit în continuare „Ordinul din 2007”) are următorul cuprins:

„La calcularea timpului de lucru acumulat, orele de noapte sunt convertite în ore de zi cu un coeficient egal cu raportul dintre durata normală a muncii de zi și de noapte, stabilită pentru locul de muncă respectiv.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

15 Vb este un angajat al serviciului de pompieri din cadrul Direcției generale „Protecție împotriva incendiilor și protecție civilă”.

16 În perioada 2 octombrie 2016-2 octombrie 2019, VB a efectuat muncă de noapte. În ceea ce privește luarea în considerare a acestei perioade, el apreciază că are dreptul să beneficieze de valorificarea orelor de muncă de noapte prevăzută la articolul 9 alineatul (2) din Ordinul din 2007, potrivit căruia Direcția generală „Protecție împotriva incendiilor și protecție civilă” ar fi fost obligată să convertească orele de muncă de noapte în ore de muncă de zi prin aplicarea unui coeficient multiplicator de 1,143, astfel încât șapte ore de muncă de noapte ar fi echivalat cu opt ore de muncă de zi.

17 Această direcție generală a refuzat să îi plătească lui VB suma de 1 683,74 leva bulgare (aproximativ 860 de euro) cu titlu de remunerație pentru orele suplimentare ca urmare a muncii de noapte pe care a efectuat-o în perioada menționată, astfel încât VB a sesizat instanța de trimitere în vederea obligării acesteia la plata acestei sume.

18 Direcția generală menționată contestă cererea formulată de VB pentru motivul că, de la abrogarea Ordinului din 2014, nu ar mai exista un temei juridic pentru conversia orelor de muncă de noapte în ore de muncă de zi și că Ordinul din 2007 nu ar mai fi aplicabil funcționarilor Ministerului de Interne.

19 Instanța de trimitere, referindu-se la argumentele pârâtei, arată că, în temeiul articolului 187 alineatul (1) din Legea privind Ministerul de Interne, durata normală de muncă a funcționarilor acestui minister este de opt ore pe zi, inclusiv atunci când munca se efectuează în timpul nopții.

20 Instanța respectivă subliniază că această „lege specială”, care se aplică funcționarilor Ministerului de Interne, nu conține nicio dispoziție expresă care să determine durata normală a muncii de noapte, ci prevede numai perioada care trebuie considerată ca fiind muncă de noapte, și anume perioada cuprinsă între ora 22.00 și ora 6.00.

21 Instanța menționată consideră totuși că, în temeiul articolului 188 alineatul (2) din Legea privind Ministerul de Interne, funcționarii acestui minister care lucrează în intervalul cuprins între ora 22.00 și ora 6.00 ar trebui să beneficieze de protecția prevăzută în Codul muncii. Or, acest cod prevede o durată normală a muncii mai scurtă în ceea ce privește munca de noapte, care nu poate depăși șapte ore.

22 Aceeași instanță subliniază că articolul 187 alineatul (3) din Legea privind Ministerul de Interne nu prevede că durata normală a muncii de noapte este de opt ore, ci prevede doar că, pentru munca în schimburi precum în speță se poate lucra noaptea între ora 22.00 și ora 6.00. Aceasta consideră că durata normală a muncii de noapte a funcționarilor Ministerului de Interne ar trebui să fie de șapte ore pentru ca acești angajați să nu fie tratați mai puțin favorabil decât ceilalți lucrători din sectorul public și lucrătorii din sectorul privat.

23 În aceste condiții, Rayonen sad Lukovit (Tribunalul de Raion din Lukovit, Bulgaria) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Protecția efectivă prevăzută la articolul 12 litera (a) din Directiva 2003/88 impune ca durata normală a muncii de noapte a polițiștilor și a pompierilor să fie mai mică decât durata normală stabilită pentru serviciul de zi?

2) Principiul egalității, consacrat la articolele 20 și 31 din [cartă], impune ca durata normală a muncii de noapte de șapte ore stabilită de dreptul național pentru lucrătorii din sectorul privat să se aplice și angajaților din sectorul public, inclusiv polițiștilor și pompierilor?

3) Realizarea efectivă a obiectivului prevăzut în considerentul (8) al Directivei 2003/88, care constă în limitarea duratei muncii de noapte, presupune ca legislația națională să stabilească în mod expres durata normală a muncii de noapte, inclusiv pentru lucrătorii din sectorul public?”

Cu privire la procedura în fața Curții

24 Instanța de trimitere a solicitat judecarea prezentei cauze potrivit procedurii preliminare de urgență prevăzute la articolul 23a din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și la articolul 107 din Regulamentul de procedură al Curții.

25 La 9 iulie 2020, Curtea, la propunerea judecătoarei raportoare, după ascultarea avocatului general, a decis că nu era necesar să se dea curs acestei cereri.

Cu privire la cererea de decizie preliminară

Cu privire la admisibilitate

26 Cu titlu introductiv, este necesar să se arate că, fără a invoca în mod formal un motiv de inadmisibilitate a cererii de decizie preliminară, Comisia Europeană exprimă rezerve în această privință, susținând că litigiul principal nu privește în mod direct problema dacă Directiva 2003/88 a fost transpusă în mod corect în dreptul bulgar.

27 Litigiul principal privește stabilirea numărului de ore de muncă suplimentare efectuate în timpul nopții de către reclamantul din litigiul principal, dincolo de timpul normal de lucru de noapte prevăzut pentru sectorul privat în Bulgaria, în vederea stabilirii cuantumului remunerației persoanei interesate și a obținerii plății corespunzătoare. Or, după cum arată însăși Comisia, Directiva 2003/88 nu privește remunerarea lucrătorilor.

28 Astfel, Curtea a statuat că Directiva 2003/88, întemeiată pe articolul 153 alineatul (2) TFUE, se limitează să reglementeze anumite aspecte ale organizării timpului de lucru în vederea asigurării protecției securității și a sănătății lucrătorilor și nu se aplică, potrivit alineatului (5) al acestui articol, unor aspecte referitoare la remunerarea lucrătorilor, cu excepția ipotezei speciale referitoare la concediul anual plătit, menționată la articolul 7 alineatul (1) din această directivă. În consecință, această directivă nu se aplică, în principiu, în privința remunerării lucrătorilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 aprilie 2020, Készenléti Rendőrség, C-211/19, EU:C:2020:344, punctul 23).

29 Cu toate acestea, Curtea a statuat că simplul fapt că litigiul principal privește remunerația nu presupune constatarea inadmisibilității unei cereri de decizie preliminară care ridică chestiuni referitoare la interpretarea unor dispoziții din Directiva 2003/88 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 februarie 2018, Matzak, C-518/15, EU:C:2018:82, punctele 25 și 26).

30 De altfel, Curtea a apreciat de asemenea că excepția prevăzută la articolul 153 alineatul (5) TFUE trebuie înțeleasă în sensul că vizează măsurile care, la fel ca uniformizarea în tot sau în parte a elementelor constitutive ale salariilor și/sau a nivelului acestora în statele membre sau la fel ca instituirea unui salariu minim, ar conduce la o ingerință directă a dreptului Uniunii în stabilirea remunerațiilor în cadrul acesteia. Totuși, excepția nu poate fi extinsă la orice aspect care prezintă o legătură oarecare cu remunerarea dacă nu se dorește lipsirea anumitor domenii avute în vedere la articolul 153 alineatul (1) TFUE de o parte esențială a conținutului lor (Hotărârea din 19 iunie 2014, Specht și alții, C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005, punctul 33, precum și jurisprudența citată).

31 În speță, întrebările preliminare nu privesc cuantumul remunerației, ci modalitățile referitoare la organizare, la repartizarea timpului de lucru de noapte și la contabilizarea sa, precum și la compensarea muncii efectuate în afara orelor normale de serviciu.

32 În consecință, trebuie să se răspundă la întrebările adresate.

Cu privire la fond

Cu privire la prima și la a treia întrebare

33 Cu titlu introductiv, trebuie să se amintească faptul că, potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a oferi un răspuns util instanței care i-a adresat o întrebare preliminară, Curtea poate fi determinată să ia în considerare norme de drept al Uniunii la care instanța națională nu a făcut trimitere în cuprinsul întrebării sale (Hotărârea din 25 aprilie 2013, Jyske Bank Gibraltar, C-212/11, EU:C:2013:270, punctul 38 și jurisprudența citată).

34 În speță, deși a treia întrebare a instanței de trimitere privește considerentul (8) al Directivei 2003/88, trebuie amintit că, deși considerentele fac parte integrantă din aceasta din urmă, explicând obiectivele pe care le urmărește, ele nu au forță obligatorie în sine. În schimb, dispozițiile articolului 8 din această directivă privesc munca de noapte. În plus, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 30 din concluzii, soluționarea litigiului principal în discuție depinde, potrivit instanței de trimitere, de interpretarea de către Curte a noțiunii „durata muncii de noapte”, în sensul acestui articol 8.

35 În aceste condiții, pentru a oferi un răspuns util instanței de trimitere, trebuie să se înțeleagă prima și a treia întrebare, care trebuie analizate împreună, în sensul că urmăresc în esență să se stabilească dacă articolul 8 și articolul 12 litera (a) din Directiva 2003/88 trebuie interpretate în sensul că impun adoptarea unei reglementări naționale care prevede că durata normală a muncii de noapte pentru lucrătorii din sectorul public precum polițiștii și pompierii este inferioară duratei normale a muncii de zi prevăzute pentru aceștia din urmă.

36 După cum reiese din cererea de decizie preliminară, reclamantul din litigiul principal consideră că, în lipsa, în cuprinsul Legii privind Ministerul de Interne și al actelor normative de rang infra-legislativ în vigoare în perioada în cauză, a oricărei norme referitoare la conversia orelor de muncă de noapte în ore de muncă de zi, trebuie aplicate dispozițiile relevante din Ordinul din 2007.

37 Trebuie amintit că Directiva 2003/88 stabilește, în temeiul articolului 1 alineatul (1), cerințe minime de securitate și sănătate pentru organizarea timpului de lucru și se aplică, printre altele, anumitor aspecte ale muncii de noapte, ale muncii în schimburi și ale ritmului de lucru.

38 Dreptul fiecărui lucrător la o limitare a timpului maxim de lucru și la perioade de repaus, în special zilnic, constituie nu numai o normă a dreptului social al Uniunii care are o importanță deosebită, ci este de asemenea consacrat în mod expres la articolul 31 alineatul (2) din cartă, căreia articolul 6 alineatul (1) TUE îi recunoaște aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor (Hotărârea din 17 martie 2021, Academia de Studii Economice din București, C-585/19, EU:C:2021:210, punctul 36 și jurisprudența citată).

39 Dispozițiile Directivei 2003/88, în special articolele 8 și 12, precizează acest drept fundamental și, în consecință, trebuie interpretate în lumina acestuia din urmă (Hotărârea din 17 martie 2021, Academia de Studii Economice din București, C-585/19, EU:C:2021:210, punctul 37).

40 Acestea fiind amintite, rezultă dintr-o jurisprudență constantă a Curții că, în vederea interpretării unei dispoziții de drept al Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de formularea acestei dispoziții, ci și de contextul său și de obiectivele urmărite de reglementarea din care ea face parte (Hotărârea din 11 iunie 2020, CHEP Equipment Pooling, C-242/19, EU:C:2020:466, punctul 32 și jurisprudența citată).

41 În această privință, în primul rând, este necesar să se arate că cerințele minime referitoare la durata normală a muncii de noapte sunt prevăzute la articolul 8 litera (a) din această directivă, care prevede că statele membre iau măsurile necesare pentru ca timpul normal de lucru al lucrătorilor de noapte să nu depășească în medie 8 ore pe parcursul unei perioade de 24 de ore. Articolul 8 litera (b) din această directivă precizează că lucrătorii de noapte a căror muncă implică riscuri speciale sau tensiuni fizice sau mintale deosebite nu trebuie să muncească mai mult de 8 ore pe parcursul unei perioade de 24 de ore în care efectuează muncă de noapte.

42 Potrivit articolului 12 litera (a) din Directiva 2003/88, statele membre iau măsurile necesare pentru a se asigura că lucrătorii de noapte și cei în schimburi beneficiază de un nivel de protecție în materie de securitate și de sănătate, adaptat naturii muncii lor.

43 În al doilea rând, după cum s-a amintit la punctul 39 din prezenta hotărâre, stabilind dreptul fiecărui lucrător la o limitare a timpului maxim de lucru, precum și la perioade de repaus zilnic și săptămânal, această directivă precizează dreptul fundamental consacrat în mod expres la articolul 31 alineatul (2) din cartă și trebuie, în consecință, să fie interpretată în lumina acestui articol 31 alineatul (2). Dispozițiile acestei directive nu pot face, prin urmare, obiectul unei interpretări restrictive, în detrimentul drepturilor de care beneficiază lucrătorul în temeiul acesteia (Hotărârea din 11 noiembrie 2021, Dublin City Council, C-214/20, EU:C:2021:909, punctul 37 și jurisprudența citată).

44 În al treilea rând, în ceea ce privește munca de noapte în special, considerentul (7) al directivei menționate ține seama de riscurile inerente acestei perioade de activitate. În plus, considerentele (8) și (10) ale aceleiași directive subliniază consecințele potențial dăunătoare ale muncii de noapte și necesitatea de a limita durata acesteia pentru a asigura un nivel de protecție mai ridicat în materie de securitate și de sănătate a lucrătorilor.

45 Astfel, potrivit articolului 2 punctul 3 din Directiva 2003/88, prin „timp de noapte” se înțelege orice perioadă de minimum 7 ore, așa cum este definită de legislația națională, și care trebuie să includă, în orice caz, intervalul cuprins între miezul nopții și ora 5 dimineața.

46 Conform articolului 2 punctul 4 din această directivă, prin „lucrător de noapte” se înțelege, pe de o parte, orice lucrător care, „pe timpul nopții”, muncește cel puțin trei ore din timpul de lucru zilnic normal și, pe de altă parte, orice lucrător care poate realiza „noaptea” o anumită parte din timpul său de lucru anual, așa cum se definește în legislația națională, după consultarea cu partenerii sociali, sau prin convenții colective sau acorduri încheiate între partenerii sociali la nivel național sau regional.

47 Din cele de mai sus rezultă că Directiva 2003/88 stabilește cerințe minime comune care includ o protecție suplimentară pentru lucrătorii de noapte.

48 Articolul 8 din această directivă impune astfel stabilirea duratei maxime a muncii de noapte. Obligația prevăzută la articolul 12 litera (a) din directiva menționată de a lua măsurile necesare pentru a asigura că lucrătorii de noapte și lucrătorii în schimburi beneficiază de un nivel de

protecție corespunzător naturii muncii lor lasă statelor membre o anumită marjă de apreciere în ceea ce privește măsurile adecvate care trebuie puse în aplicare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 ianuarie 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, punctele 35 și 48, precum și Hotărârea din 11 aprilie 2019, Syndicat des cadres de la sécurité intérieure, C-254/18, EU:C:2019:318, punctele 23 și 35).

49 În consecință, este necesar să se constate, astfel cum a procedat avocatul general la punctul 66 din concluzii, că nicio dispoziție din această directivă nu conține indicații referitoare la o diferență sau la un raport între durata normală a muncii de noapte și cea a muncii de zi. Așadar, prima durată poate, în principiu, să fie stabilită independent de cea de a doua.

50 Prin urmare, trebuie să se considere că Directiva 2003/88 nu impune adoptarea de măsuri care stabilesc o diferență între durata normală a muncii de noapte și cea a muncii de zi. Această directivă nu impune, în consecință, adoptarea unei anumite dispoziții care să reglementeze în mod specific durata normală și maximă a muncii de noapte, cu condiția ca aceasta să fie limitată în conformitate cu cerințele care decurg din articolul 8 din directiva menționată.

51 În aceste condiții, trebuie subliniat că obligația amintită la punctul 48 din prezenta hotărâre trebuie pusă în aplicare astfel încât să atingă obiectivele de protecție stabilite de directiva însăși. În special, statele membre trebuie să asigure respectarea principiilor protecției securității și sănătății lucrătorilor atunci când stabilesc nivelul de protecție necesar în materie de sănătate și de securitate a lucrătorilor de noapte. Prin urmare, acestea trebuie să se asigure că lucrătorii de noapte beneficiază de alte măsuri de protecție în ceea ce privește timpul de lucru, salariul, indemnizațiile sau avantaje similare, care permit compensarea caracterului solicitant specific pe care îl implică acest tip de muncă, evidențiat în special de Directiva 2003/88, și, așadar, recunoașterea naturii muncii de noapte.

52 În această privință, trebuie să se constate că sarcinile efectuate în timpul nopții pot fi diferite în ceea ce privește dificultatea și stresul, ceea ce poate impune punerea în aplicare, pentru anumiți lucrători, a unor ajustări specifice pentru asigurarea protecției sănătății și a securității lor. În speță, sarcinile efectuate de pompieri și de polițiști în timpul nopții ar putea justifica punerea în aplicare a unor astfel de ajustări specifice. Astfel, instanța de trimitere arată că funcțiile speciale și extrem de importante ale acestor lucrători din sectorul public implică faptul că acestora din urmă li se impun numeroase cerințe și obligații suplimentare, precum o durată de gardă de până la 24 de ore sau obligații speciale într-o situație de urgență.

53 Prin urmare, ținând seama de faptul că munca de noapte este mai solicitantă decât munca de zi, reducerea duratei normale a muncii de noapte în raport cu cea a muncii de zi poate constitui o soluție adecvată pentru a asigura protecția sănătății și a securității lucrătorilor în cauză, deși aceasta nu este singura soluție posibilă. În funcție de natura activității în cauză, acordarea unor perioade de repaus suplimentare sau a unor perioade de timp liber, de exemplu, ar putea contribui de asemenea la protecția sănătății și a securității acestor lucrători.

54 În această privință, trebuie amintit că din considerentul (6) al Directivei 2003/88 reiese că trebuie să fie avute în vedere principiile OIM privind organizarea timpului de lucru, în special cele referitoare la munca de noapte, și că, potrivit articolului 8 din Convenția nr. 171 a OIT, compensațiile acordate lucrătorilor de noapte în ceea ce privește timpul de lucru, salariul sau avantajele similare trebuie să recunoască natura muncii de noapte. Această dispoziție confirmă

astfel că măsurile pe care statele membre sunt obligate să le adopte, în conformitate cu articolul 12 litera (a) din această directivă, nu trebuie să vizeze în mod expres durata muncii de noapte.

55 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima și la a treia întrebare că articolul 8 și articolul 12 litera (a) din Directiva 2003/88 trebuie interpretate în sensul că nu impun adoptarea unei reglementări naționale care să prevadă ca durata normală a muncii de noapte pentru lucrătorii din sectorul public precum polițiștii și pompierii să fie inferioară duratei normale a muncii de zi prevăzute pentru aceștia din urmă. Astfel de lucrători trebuie în orice caz să beneficieze de alte măsuri de protecție în ceea ce privește durata muncii, salariul, indemnizațiile sau avantaje similare, care să permită compensarea caracterului solicitant specific pe care îl implică munca de noapte pe care o efectuează.

Cu privire la a doua întrebare

56 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 2003/88, citită în lumina articolelor 20 și 31 din cartă, trebuie interpretată în sensul că impune ca durata normală a muncii de noapte stabilită la șapte ore în legislația unui stat membru pentru lucrătorii din sectorul privat să se aplice lucrătorilor din sectorul public precum polițiștii și pompierii.

57 Potrivit articolului 20 din cartă, „[t]oate persoanele sunt egale în fața legii”.

58 Curtea a statuat că principiul egalității de tratament, consacrat la articolele 20 și 21 din cartă, constituie un principiu general al dreptului Uniunii, care impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv. O diferență de tratament este justificată atât timp cât este întemeiată pe un criteriu obiectiv și rezonabil, mai precis dacă se află în legătură cu un scop admisibil din punct de vedere legal, urmărit de reglementarea în cauză, iar această diferență este proporțională cu scopul urmărit de tratamentul în cauză (Hotărârea din 9 martie 2017, Milkova, C-406/15, EU:C:2017:198, punctul 55 și jurisprudența citată).

59 Articolul 31 alineatul (1) din cartă prevede, la rândul său, că „[o]rice lucrător are dreptul la condiții de muncă care să respecte sănătatea, securitatea și demnitatea sa”, iar articolul 31 alineatul (2) din aceasta precizează că „[o]rice lucrător are dreptul la o limitare a duratei maxime de muncă și la perioade de odihnă zilnică și săptămânală, precum și la o perioadă anuală de concediu plătit”.

60 Trebuie amintit că domeniul de aplicare al cartei, în ceea ce privește acțiunea statelor membre, este definit la articolul 51 alineatul (1) din aceasta, potrivit căruia dispozițiile cartei se adresează instituțiilor Uniunii, precum și statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii, iar potrivit unei jurisprudențe constante, noțiunea de „punere în aplicare a dreptului Uniunii”, în sensul dispoziției menționate, implică existența unei legături între un act din dreptul Uniunii și măsura națională vizată, care depășește proximitatea materiilor menționate sau efectele indirecte ale unei materii asupra celeilalte, ținând seama de criteriile de apreciere definite de Curte (Hotărârea din 22 aprilie 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, punctul 37 și jurisprudența citată).

61 În această privință, trebuie arătat, pe de o parte, că articolul 140 alineatul (1) din Codul muncii prevede că durata normală a muncii de noapte pentru o săptămână de cinci zile lucrătoare este de șapte ore. Astfel cum subliniază instanța de trimitere, această dispoziție se aplică lucrătorilor din sectorul privat.

62 Pe de altă parte, în temeiul articolului 187 alineatul (3) din Legea privind Ministerul de Interne, în cazul muncii în schimburi, munca de noapte poate fi efectuată în intervalul cuprins între ora 22.00 și ora 6.00, timpul de lucru al funcționarilor acestui minister neputând depăși în medie opt ore pentru o perioadă de douăzeci și patru de ore.

63 Aceste dispoziții precizează condițiile de muncă aplicabile muncii de noapte, referitoare la securitate și la sănătate și în special limita duratei muncii de noapte. Astfel de dispoziții constituie o punere în aplicare a acestei directive și, prin urmare, intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii.

64 Instanța de trimitere consideră că reglementarea națională relevantă instituie un regim aplicabil lucrătorilor din sectorul privat mai favorabil decât cel aplicabil celor din sectorul public, în special funcționarilor Ministerului de Interne. Aceasta arată de asemenea că lipsa unei dispoziții speciale care să reglementeze durata normală și maximă a muncii de noapte a acestor angajați care aparțin poliției și pompierilor ar conduce la o discriminare împotriva acestora din urmă în raport cu agenții contractuali ai acestui minister.

65 În această privință, trebuie arătat că Curtea a statuat deja că o diferență de tratament întemeiată pe caracterul statutar sau contractual al raportului de muncă poate în principiu să fie apreciată din perspectiva principiului egalității de tratament, care constituie un principiu general al dreptului Uniunii, consacrat în prezent la articolele 20 și 21 din cartă (Hotărârea din 22 ianuarie 2020, Baldonedo Martín, C-177/18, EU:C:2020:26, punctul 56 și jurisprudența citată).

66 Prin urmare, trebuie să se examineze dacă Directiva 2003/88, în lumina articolelor 20 și 31 din cartă, trebuie interpretată în sensul că se opune ca anumiți lucrători din sectorul public, în special funcționarii Ministerului de Interne, inclusiv polițiștii și pompierii, a căror durată normală a muncii de noapte poate ajunge la opt ore, să nu beneficieze de regimul de drept comun mai favorabil aplicabil lucrătorilor din sectorul privat, în cadrul căruia durata normală a muncii de noapte este stabilită la șapte ore.

67 În ceea ce privește cerința referitoare la caracterul comparabil al situațiilor în cauză pentru a determina existența unei încălcări a principiului egalității de tratament, Curtea a precizat, mai întâi, că acest caracter comparabil nu trebuie apreciat în mod global și abstract, ci în mod specific și concret în raport cu ansamblul elementelor ce caracterizează aceste situații, în special în lumina obiectului și a scopului reglementării naționale care instituie distincția vizată, precum și, dacă este cazul, a principiilor și a obiectivelor domeniului din care face parte această reglementare națională [Hotărârea din 26 iunie 2018, MB (Schimbare de sex și pensie pentru limită de vârstă), C-451/16, EU:C:2018:492, punctul 42, precum și jurisprudența citată].

68 În speță, din indicațiile care figurează în decizia de trimitere reiese că reglementarea națională în discuție în litigiul principal are ca obiect contabilizarea timpului de lucru de noapte pentru un post determinat. În special, litigiul principal privește lipsa unei dispoziții speciale care să reglementeze durata normală și maximă a muncii de noapte, precum și conversia timpului de lucru de noapte în timp de lucru de zi prin aplicarea unui coeficient multiplicator.

69 Astfel, dreptul național pare, pe de o parte, să excludă funcționarii Ministerului de Interne precum polițiștii și pompierii de la regimul de drept comun care prevede o limitare a duratei normale a muncii de noapte la șapte ore și, pe de altă parte, să nu acorde acestor funcționari beneficiul unei conversii a timpului de lucru de noapte în timp de lucru de zi.

70 Revine instanței de trimitere, care este singura competentă să aprecieze situația de fapt, sarcina de a proceda la verificările necesare pentru ca, pe de o parte, să identifice categoriile de lucrători pertinente și, pe de altă parte, să stabilească dacă cerința privind caracterul comparabil al situațiilor în cauză este îndeplinită (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 iunie 2018, Montero Mateos, C-677/16, EU:C:2018:393, punctul 52).

71 Cu toate acestea, Curtea, sesizată cu o cerere de decizie preliminară, este competentă să aducă, având în vedere elementele din dosar de care dispune, precizări care urmăresc să îndrume instanța de trimitere în soluționarea litigiului principal (Hotărârea din 29 octombrie 2020, Veselības ministrija, C-243/19, EU:C:2020:872, punctul 38 și jurisprudența citată).

72 Astfel cum reiese din jurisprudența amintită la punctul 67 din prezenta hotărâre, revine acestei instanțe sarcina de a stabili ce categorie de lucrători beneficiază de regimul de drept comun, prevăzut la articolul 140 din Codul muncii, și ce altă categorie este exclusă de la acest regim. În continuare, va trebui să examineze dacă această excludere a fost decisă de legiuitorul național ținând seama în special de caracteristicile obiective ale funcțiilor exercitate de lucrătorii din această din urmă categorie. Astfel, rezultă că, în speță, instanța de trimitere analizează categorii de lucrători abstracte precum cea a lucrătorilor din sectorul public, furnizând exemplul categoriei speciale a funcționarilor Ministerului de Interne, în special cea a polițiștilor și a pompierilor, și cea a lucrătorilor din sectorul privat, fără a furniza elemente care să permită identificarea unor categorii concrete de persoane care se află în situații comparabile și compararea lor în mod specific și concret, inclusiv în ceea ce privește condițiile de muncă de noapte aplicabile lucrătorilor din fiecare dintre aceste categorii. Astfel, niciun element de această natură nu figurează în cererea de decizie preliminară.

73 În ceea ce privește justificarea unei eventuale diferențe de tratament, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, o diferență de tratament este justificată atât timp cât este întemeiată pe un criteriu obiectiv și rezonabil, și anume atunci când se află în legătură cu un scop admisibil din punct de vedere legal urmărit de legislația în cauză, iar această diferență de tratament este proporțională cu acest scop (Hotărârea din 29 octombrie 2020, Veselības ministrija, C-243/19, EU:C:2020:872, punctul 37 și jurisprudența citată).

74 În această privință, din cererea de decizie preliminară reiese că lipsa, în Ordinele nr. 8121z-592 și nr. 8121z-776, a mecanismului de conversie a orelor de muncă de noapte în ore de muncă de zi în discuție în litigiul principal se explică prin motive de ordin juridic și economic.

75 Pe de o parte, în temeiul articolului 187 alineatele (1) și (3) din Legea privind Ministerul de Interne, durata normală a muncii este aceeași ziua și noaptea, astfel încât raportul dintre durata normală a muncii de zi și durata normală a muncii de noapte este egal cu 1 și nu ar fi necesară nicio conversie.

76 Sub rezerva verificărilor pe care va trebui să le efectueze instanța de trimitere, o astfel de argumentație nu pare totuși să corespundă unui scop legal admisibil, susceptibil să justifice diferența de tratament în discuție în litigiul principal.

77 Pe de altă parte, reînnoirea unui asemenea mecanism de conversie ar fi necesitat importante mijloace financiare suplimentare.

78 O argumentație de acest tip nu poate fi totuși admisă. Astfel, deși dreptul Uniunii nu împiedică statele membre să țină seama de considerații bugetare în paralel cu considerații de ordin politic, social sau demografic și să influențeze natura sau întinderea măsurilor pe care doresc să le adopte, numai astfel de considerații nu pot constitui în sine un scop de interes general.

79 Trebuie amintit că o diferență de tratament instituită prin dispoziții de drept național în materia muncii de noapte între diferite categorii de lucrători care se află în situații comparabile ar fi, în cazul în care nu este întemeiată pe un astfel de criteriu obiectiv și rezonabil, incompatibilă cu dreptul Uniunii și ar obliga instanța națională, dacă este cazul, să interpreteze dreptul național, în cea mai mare măsură posibilă, în lumina textului și a finalității dispoziției de drept primar în discuție, luând în considerare ansamblul dreptului intern și aplicând metodele de interpretare recunoscute de acesta pentru a garanta efectivitatea deplină a dispoziției respective și pentru a identifica o soluție conformă cu finalitatea urmărită de aceasta (Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punctul 71 și jurisprudența citată).

80 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolele 20 și 31 din cartă trebuie interpretate în sensul că nu se opun ca durata normală a muncii de noapte stabilită la șapte ore în legislația unui stat membru pentru lucrătorii din sectorul privat să nu se aplice lucrătorilor din sectorul public, inclusiv polițiștilor și pompierilor, dacă o astfel de diferență de tratament este întemeiată pe un criteriu obiectiv și rezonabil, și anume dacă ea este în raport cu un scop legal admisibil urmărit de legislația respectivă și este proporțională cu acest scop.

Cu privire la cheltuielile de judecată

81 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

1) **Articolul 8 și articolul 12 litera (a) din Directiva 2003/88/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind anumite aspecte ale organizării timpului de lucru trebuie interpretate în sensul că nu impun adoptarea unei reglementări naționale care să prevadă ca durata normală a muncii de noapte pentru lucrătorii din sectorul public precum polițiștii și pompierii să fie inferioară duratei normale a muncii de zi prevăzute pentru aceștia din urmă. Astfel de lucrători trebuie în orice caz să beneficieze de alte măsuri de protecție în ceea ce privește durata muncii, salariul, indemnizațiile sau avantaje similare, care să permită compensarea caracterului solicitant specific pe care îl implică munca de noapte pe care o efectuează.**

2) **Articolele 20 și 31 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretate în sensul că nu se opun ca durata normală a muncii de noapte stabilită la șapte ore în legislația unui stat membru pentru lucrătorii din sectorul privat să nu se aplice lucrătorilor din sectorul public, inclusiv polițiștilor și pompierilor, dacă o astfel de diferență de tratament este întemeiată pe un criteriu obiectiv și rezonabil, și anume dacă ea este în raport cu un scop legal admisibil urmărit de legislația respectivă și este proporțională cu acest scop.**

Semnături